

MUJAHEDIN IN BOSNIË

Inleiding

Sinds de USA voor het eerst deelneemt aan inspanningen van de internationale gemeenschap, gericht op het bewerkstelligen van vrede in voormalig Joegoslavië, is er sprake van belangstelling voor de aanwezigheid van 'Mujahedin' in Bosnië.

In deze notitie staat de vraag centraal in hoeverre de aanwezigheid van 'Mujahedin' een bedreiging vormt voor de deelnemers aan IFOR. Bovendien komt aan de orde of door 'Mujahedin' ook buiten Bosnië Amerikaanse of andere belangen kunnen worden geschaad als reactie op IFOR-inspanningen in Bosnië.

Deze notitie besteedt aandacht aan huurlingen in het Joegoslavische conflict, waarvan de 'Mujahedin' deel uitmaken.

Het begrip 'Mujahedin' wordt nader gedefinieerd en geplaatst in het kader van deze notitie.

Aandacht wordt besteed aan de opstelling van de Bosnische regering (Izetbegović): hoe reageert deze op de (rand)voorwaarden die gesteld zijn aan het accord van Dayton met betrekking tot het heenzenden van buitenlandse huurlingen?

Tenslotte zal aandacht worden besteed aan de dreiging die uit zou kunnen gaan van de aanwezigheid van 'Mujahedin' in Bosnië, buiten Bosnië en in Nederland.

Samenvatting

Vanaf het uitbreken van de gewapende strijd in voormalig Joegoslavië is er sprake van de inzet van huurlingen van niet-Joegoslavische origine in het conflict.

In het geval van Bosnië spreekt men hier van 'Mujahedin'. Hiermee worden bedoeld niet-Bosnische, Islamitisch-Fundamentalistische strijders.

Er kan slechts een schatting worden gegeven van het aantal 'Mujahedin' in Bosnië: er zou sprake zijn van ongeveer 200 personen die als zodanig kunnen worden omschreven.

Deze groep onttrekt zich aan aansturing door de Bosnische autoriteiten, zowel politiek als militair. Er zijn onbevestigde berichten over aansturing op deze groep door autoriteiten van de landen van herkomst, door terroristische organisaties van Islamitisch-Fundamentalistische aard en door criminele organisaties.

De USA heeft de ervaring opgedaan dat Amerikaanse militaire betrokkenheid in conflicten elders in de wereld soms gepaard gaat met reacties vanuit links-extreme hoek. Deze reacties kunnen zich richten tegen de ingezette troepen, maar ook tegen Amerikaanse belangen elders in de wereld.

Dit heeft geleid tot een grote belangstelling vanuit Amerika voor de in Bosnië aanwezige

'Mujahedin'. Deze belangstelling is overgeslagen naar andere landen. De belangstelling uit zich in de vraag naar informatie over de 'Mujahedin'.

Militaire deskundigen zijn van mening dat de dreiging die uitgaat van de 'Mujahedin' in Bosnië niet moet worden overschat. Als basis voor deze mening dient de kleine getalsterkte en het weerstandsvermogen van IFOR.

Terroristische acties door individuele 'Mujahedin' kunnen niet helemaal worden uitgesloten. In hoeverre dergelijke acties worden aangestuurd blijft een open vraag.

Conclusies

1. De aanwezigheid van 'Mujahedin' in Bosnië dan wel in heel voormalig Joegoslavië is een bekend feit vanaf het ontstaan van de oorlog in Bosnië. Aansturing op deze 'Mujahedin' door autoriteiten van de landen van herkomst, door terroristische organisaties van Islamitisch-Fundamentalistische aard of door criminele organisaties wordt vermoed, maar is nooit bewezen.
2. Amerikaanse deelname aan IFOR heeft van deze aanwezigheid van 'Mujahedin' begin 1996 een item gemaakt.
3. De inschatting van militaire deskundigen in de conflictregio is, dat de dreiging die uitgaat van de 'Mujahedin' niet mag worden overschat.
4. De getalsterkte van 'Mujahedin', afgezet tegen de sterkte van de Amerikaanse IFOR-troepen in Bosnië (resp. ca. 200 en 20.000) én het inlichtingenapparaat dat IFOR vergezelt zouden in principe voldoende moeten zijn om eventuele dreigingen in de conflictregio zelf te onderkennen.
5. Berichten over terroristische activiteiten van Moslim Fundamentalisten, gericht tegen Amerikaanse belangen buiten de conflictregio en met betrekking tot de zaak van de Bosnische Moslims, zijn tot op heden niet vernomen.

Algemeen

Al vanaf het begin van de crisis in voormalig Joegoslavië is er sprake van de betrokkenheid van buitenlandse huurlingen, die worden ingezet door alle drie de strijdende partijen. Uit idealistische of andere overwegingen kende met name Kroatië een flink aantal huurlingen van niet-Kroatische origine in voornamelijk de para-militaire groepen die in het conflict actief waren.¹

In het geval van Servië zijn de verhalen minder bekend, maar er wordt van uitgegaan dat militaire adviseurs uit Rusland (traditionele partner van de Serviërs) en Griekenland (geloofsbanden) diverse Servische (para-)militaire organisaties ondersteund hebben.

In Bosnië is sinds het uitbreken van de oorlog sprake van Mujahedin-strijders, die de zijde van de Bosnische Moslims hebben gekozen. Deze 'Mujahedin' zijn afkomstig uit Islamitische landen. Officieel heeft de Organisatie van Islamitische Landen (OIC) nooit enige inbreng gehad in het Joegoslavische conflict.

Op 14 december 1995 werd in Parijs officieel het accoord van Dayton ondertekend. Dit accoord moet uiteindelijk leiden tot een vreedzame oplossing voor het Joegoslavische conflict.

Na de ondertekening van het accoord volgde de inzet van de IFOR-troepen op de scheidslijnen tussen de etnische groepen in Bosnië. Hieraan werd voor het eerst in de geschiedenis van het Joegoslavische crisis deelgenomen door Amerikaanse troepen.

Wanneer de historie van Amerikaanse inmenging in wereldconflicten wordt beschouwd is duidelijk, dat militaire inzet vaak gepaard gaat met acties van extreem-linkse organisaties in de vorm van terroristische aanslagen op Amerikaanse doelen, zowel in het conflictgebied zelf als daarbuiten.

In Servië en Kroatië is al enige tijd geleden een aanvang gemaakt met het zuiveren van de officiële legers van buitenlandse elementen. Ook is een begin gemaakt met het incorporeren van de paramilitaire groepen in de officiële legerstructuur.

De afspraken die bij het accoord van Dayton werden gemaakt houden in dat de buitenlandse Mujahedin-strijders voor 13 januari 1996 uit Bosnië zullen worden verwijderd. Met name voor de Amerikanen is dit belangrijk. Met de aanslag op het World Trade Center in New York nog vers in het geheugen wordt met argusogen uitgekeken naar de wijze waarop de Bosnische autoriteiten gevolg geven aan deze afspraak.

¹ Ook Nederlandse vrijwilligers zijn in de strijd in Joegoslavië betrokken. In de beginfase van het conflict gebeurde dat door bemiddeling van de Nederlands-Kroatische Werkgemeenschap. Voor het in Dayton gesloten accoord werd nog melding gemaakt van Nederlandse huurlingen in Bosnië, waarvan niet duidelijk is geworden in welk verband zij daar aanwezig waren.

Definitie

Het begrip 'Mujahedin' kent verschillende verklaringen, tenminste wanneer het in verband wordt gebracht met de oorlog in voormalig Joegoslavië.

Onder 'Mujahedin' wordt verstaan 'Islamitische militante fundamentalisten, afkomstig uit Islamitische landen'².

Opvallend is dat in alle verhalen over de herkomst van de 'Mujahedin' nooit de naam van Iran valt. Iran heeft zich overigens wel duidelijk uitgesproken over het accoord van Dayton. Gesteld werd dat Servië werd bevoordeeld en dat het accoord ten nadele uitviel van de Bosnische Moslims.

In het geval van de Bosnische Moslims worden ook de strijders afkomstig uit deze bevolkingsgroep in de volksmond aangeduid als 'Mujahedin'. Dit beeld wordt versterkt door de door deze soldaten gedragen kleding (o.a. de Islamitische hoofddoek), de emblemen op uniformen waarop Arabische symbolen en schrift waarneembaar zijn en de door deze groepen gevoerde strijdkreet 'Allahu Akbar'.

Het Bosnische leger speelt op deze sentimenten in en staat toe dat officiële legerkorpsen naast hun officiële titulatuur bijnamen dragen die het beeld van Islamitisch fundamentalisme versterken³.

In het kader van deze notitie wordt voornamelijk aandacht besteed aan de 'Mujahedin' van niet-Bosnische origine. De reden hiervoor is dat in de gehanteerde dreigingsanalyses ervan wordt uitgegaan dat eventuele (terroristische) activiteiten door 'Mujahedin' gepleegd zullen worden door juist deze personen. Zij onttrekken zich veelal aan controle door de Bosnische autoriteiten en de kans wordt reëel geacht dat zij -deels- worden aangestuurd door de organisaties uit hun thuislanden. Wanneer in deze notitie de naam 'Mujahedin' wordt gebruikt, dan worden hiermee de strijders van niet-Bosnische origine bedoeld tenzij expliciet anders aangegeven.

Officiële cijfers over de getalsterkte van de 'Mujahedin' in Bosnië zijn moeilijk te geven. De meningen hierover verschillen: de VN houdt het (1995) op ca. 600, andere inschattingen spreken van 1200 tot 1400. Per 18-01-1996 wordt gedacht dat nog 200 'Mujahedin' zich in Bosnië bevinden. Het geheel wordt nog verder gecompliceerd doordat ook in Kroatië sprake is van de aanwezigheid van 'Mujahedin'.

² In dit verband worden genoemd: Turkije, Iran, Pakistan, Soedan, Afghanistan, Jordanië, Libanon, Algerije en Saoedi-Arabië. Uit deze landen zouden huurlingen omschreven als 'Mujahedin' in Bosnië actief zijn. Ook is sprake van de mogelijkheid dat deze strijders afkomstig zijn uit gemeenschappen van deze landen in de diaspora. Bovendien worden de namen van Djihad, Fis, Hamas en Hezbollah in verband gebracht met de 'Mujahedin-strijders' die worden aangetroffen in Bosnië.

³ Zo kent de 7e Infanteriebrigade bijvoorbeeld de bijnaam 'Kata'is el Mujahedin' en wordt de 8e Infanteriebrigade wel de '8 El Mujahid of Zuka Brigade' genoemd.

Opstelling Bosnische autoriteiten t.a.v. Mujahedin

De eis, gekoppeld aan het accoord van Dayton, om alle 'Mujahedin' uit Bosnië te verwijderen heeft de regering van president Izetbegović in een wat lastige positie gebracht. Er zijn factoren die in overweging genomen zullen moeten worden zoals:

- de opstelling van de Moslim bevolkingsgroep. In algemene termen kan de Moslim-bevolking van Bosnië niet als extreem religieus worden aangemerkt en er bestaat weerstand tegen pogingen om fundamentalisme te laten inbedden in de Moslim-samenleving. Deze weerstand richt zich op de 'Mujahedin';
- er is een verschil van mening tussen de politieke en militaire autoriteiten over het heenzenden van de 'Mujahedin'. De regering is van mening dat voldaan moet worden aan de randvoorwaarden van het Dayton-accoord. De legertop daarentegen meent, dat men veel te danken heeft aan de 'Mujahedin' en stelt alles in het werk om heenzending te voorkomen;
- er is niet alleen sprake van de aanwezigheid van de 'Mujahedin', maar ook van de financiering van de strijd in Bosnië door de landen waar deze strijders vandaan komen (zie voetnoot 2). In verband met de economische ontwikkelingen van Bosnië valt niet uit te sluiten dat ook hier een beroep op Islamitische landen zal worden gedaan. Een uitzetting van de 'Mujahedin' door de Bosnische overheid zou dus tegenproductief kunnen werken⁴;
- de vraag moet nog worden beantwoord in hoeverre de Bosnische overheid grip zal kunnen krijgen op de 'Mujahedin'. Bij opname in het Bosnische regeringsleger is de kans hierop groot. Veel kleiner is deze kans wanneer de 'Mujahedin' hun heil zoeken in para-militaire of criminele organisaties.

Ogenschijnlijk wordt er echter wel aan de gestelde randvoorwaarde voldaan. Berichten in de pers spreken over het vertrek van 'enkele honderden Mujahedin'. Militaire waarnemers spreken van het heenzenden van 'Mujahedin' onder begeleiding van het Bosnische leger. Probleemloos verloopt een dergelijke heenzending niet: uitzetting via Servië is onmogelijk. Het vliegveld van Sarajevo mag hiervoor niet benut worden. De enige weg die overblijft is heenzending via Kroatië.

Het mag worden aangenomen dat het verwijderen van alle buitenlanders in krijgsdienst bij de Bosnische Moslims wel enige tijd zal vergen. Overigens blijft een openstaande vraag waarheen de 'Mujahedin' vertrekken. Zoals gemeld spant de Bosnische legerleiding zich in voor deze mensen. 'Mujahedin' die in Bosnië willen blijven worden in de gelegenheid gesteld de Bosnische nationaliteit aan te nemen.

⁴ Het is niet duidelijk in welke richting de regering Izetbegović zich zal bewegen. In de Joegoslavische pers is onlangs uitgebreid aandacht besteed aan een brief die Izetbegović aan Milošević gestuurd zou hebben, waarin om samenwerking tussen beide landen wordt gevraagd. Deze samenwerking zou mogelijk kunnen leiden tot een samengaan van de republieken.

Dreigingsbeeld

IFOR is gestationeerd in Bosnië om de strijdende partijen uit elkaar te houden. Het gevaar van de 'Mujahedin', waar voornamelijk door de Amerikanen op wordt gewezen, schuilt niet alleen in Bosnië. Ook in Kroatië speelt dit probleem, waarover later meer.

Zoals hierboven genoemd is een van de problemen van de aanwezigheid van 'Mujahedin' het feit, dat groepen 'Mujahedin' autonoom konden functioneren in het conflict. Ook nu moeten zij in staat worden geacht zelfstandige, niet door legerleiding of overheid gesanctioneerde acties tegen IFOR te ondernemen.

De oncontroleerbaarheid van de 'Mujahedin' hangt nauw samen met de wijze van aansturing op deze groepen. Zoals gesteld kan deze afkomstig zijn uit regeringskringen, militaire organen of door autoriteiten van landen van herkomst. Bovendien kan aansturing plaatsvinden vanuit criminele kringen.

bovendien op de aanwezigheid van medewerkers van het Iraanse ministerie voor Informatie en Veiligheid in Bosnië. Dit, samen met de aanwezigheid van de 'Mujahedin' en van leden van het Iranian Revolutionary Guard Corps, vormt de belangrijkste terroristische dreiging aan het adres van IFOR. Er wordt hierbij van uitgegaan dat de Mujahedin contacten onderhouden met genoemde lichamen en met andere Islamitische terroristische organisaties.

Verschillende organisaties leveren verschillende inschattingen van de dreiging die uitgaat van de 'Mujahedin'.

Hier wordt uit UNPROFOR-ervaring gesteld dat genoemde dreiging niet moet worden overschat. Uitgaande van de laatste inschattingen over getalsterkte van de 'Mujahedin' (ca. 200 personen) lijkt dit een terechte conclusie. Ook berichten over de voornamelijk als 'crimineel' omschreven activiteiten van de 'Mujahedin' duiden niet onmiddellijk op dreigingen van terroristische aard aan het adres van IFOR.

Tot op heden is in Nederland niet gebleken dat uit voormalig Joegoslavië afkomstige Moslims contacten onderhouden met Islamitische Fundamentalistische organisaties. De organisatiegraad onder de Bosnische Moslims is laag. Of en op welke manier de in Nederland verblijvende Moslims actief zullen worden hangt sterk af van de wijze waarop de Nederlandse overheid uiteindelijk zal beslissen over hun status. In andere Europese landen, bijvoorbeeld Duitsland en Zweden, is door de daar aanwezige Moslims heftig gereageerd op berichten over op handen zijnde massale uitzetting.

Van dreigingen tegen Amerikaanse belangen in Nederland is vanuit Bosnische Moslimhoek tot op heden geen sprake geweest.

Wel circuleren met enige regelmaat berichten over in Europa actieve Moslim- of 'Mujahedin'-aanhangers die met terroristische acties aandacht zouden willen vestigen op de slechte positie van de Moslim-broeders in Bosnië. De waarheid van deze berichten kon echter nooit met harde bewijzen worden gestaafd.

D3S/HO
29 januari 1996